

Zanimljivosti iz povijesti i kulture Križevaca i okolice

OBLJETNICE VEZANE UZ 2003. GODINU

1193. U ispravi Bele III. navodi se *comes curialis de Cris*. To je prvi nesumljivi spomen Križevaca i župana.
1223. Prvi poznati spomen križevačkoga kastruma u pisanim povijesnim dokumentima.
1553. Ulama-paša napadao Križevce i Kalnik. Suprotstavio mu se Ivan Alapić, zlatni vitez, suprug Margarite Zrinski, vlasnik Kalnika od 1520.
1603. Rođen je Ivan III. Drašković. Kao križevački kapetan sudjelovao je u bitci kod Siska 1593. godine (410. godišnjica te bitke).
1793. U Križevcima je umro Jozafat Bastašić, doktor prava, filozofije i bogoslovije. Bio je biskup Grkokatoličke biskupije i Križevcima od 1787. do smrti. Od cara i kralja Leopolda II. izborio se za to da se sjedište biskupije preseli iz Gornjeg Tkalca u Križevce.
1803. U Križevcima je rođen Ivan Zidarić Sudovečki. Kao križevački podžupan pomogao je osnivanje Ilirske čitaonice u Križevcima. Bio je veliki župan križevački od 1848.-50., hrvatski podban i potpredsjednik banskog stola od 1861.
1813. Rođen je Antun Nemčić Gostovinski, književnik. Pravo je završio u Zagrebu. Podrijetlom iz sitne plemićke obitelji, nazivao se i Gostovinski. Službeničku karijeru počeo je i obavljao u Križevcima i po lokalnim mjestima. Bio je kotarski sudac u Novom Marofu, a 1848. izabran je saborskim zastupnikom. Kao križevački veliki županijski bilježnik na putu Podravinom obolio je od tuberkuloze i umro 1849. godine. Pisao je pjesme, putopis *Putositnice*, komedija *Kvas bez kruha ili Tko će biti veliki sudac*, zatim nezavršenu pripovjednu prozu (roman) *Udes ljudski*.
1813. Rođen je Ljudevit Vukotinović - Farkaš. Po profesiji pravnik, osobito se istaknuo kao književnik, znanstvenik, političar i gospodarstvenik. Bio je znameniti ilirac i počasni građanin Križevaca. U Križevcima je osnovao Ilirsku čitaonicu 1839. Umro je 1893. godine.
1843. Rođen je Tadija Smičiklas. Djetinjstvo je proveo u Križevcima (kod strica Đure Smičiklasa, biskupa grkokatoličke biskupije) gdje je završio i osnovnu školu. Gimnaziju je završio u Zagrebu, studirao je u Pragu, a povijesne znanosti usavršavao u Beču. Radio je u riječkoj i zagrebačkoj gimnaziji i na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kao profesor povijesti. Bio je rektor Zagrebačkog Sveučilišta, saborski zastupnik, predsjednik Matice hrvatske, predsjednik JAZU. U hrvatskoj historiografiji znamenit je kao autor *Povijesti hrvatske I.-II.*, prve cjelovite **povijesti** hrvatskog naroda.
1843. U Križevcima je umro historičar Sigismund Fodroci, rođeni Erdovčanin. Pripadnik je plemićke obitelji Fodroczy (plemstvo od 1520.). Djela je pisao na latinskom - na memoarski način. U njima prevladava apologetski stav prema mađarskoj kruni.

1853. Rođen je Julije Drohobeczky (150. obljetnica rođenja), grkokatolički biskup, publicist, mecena i počasni građanin Križevaca. Križevačkim biskupom postao je 1891. godine. Zaslužan je za obnovu križevačke Grkokatoličke katedrale u kojoj je i pokopan nakon smrti. Djelovao je u raznim udrugama, kao član ili predsjednik, a bio je i dugogodišnji predsjednik Hrvatskog glazbenog zavoda. Pomagao je Zlatka Balokovića i s njim bio u dobrim odnosima.
1853. U Križevcima je rođen Đuro Badovinac, crkveni pisac i pomagač križevačkih škola. Bio je zamjenik biskupa Grkokatoličke biskupije od 1889. do 1892.
1853. U Križevcima je umro Bazilije Bubanović, svećenik, pjesnik, poliglot, ilirac. Sakupio je građu za šematizam Grkokatoličke biskupije. Bio je prisjednik Biskupske kurije i ravnatelj protokola biskupske kancelarije (1845.-53.).
1863. Rođen je Mirko Breyer, antikvar, bibliofil, knjižar i nakladnik. U Križevcima je proveo djetinjstvo i završio pučku školu. Dalje se školovao u Varaždinu, Zagrebu, Trstu, Beču i Hamburgu. Od 1890. do 1930. ponovo boravi u Križevcima, a nakon toga se seli u Zagreb. Autor je brojnih eseja i članaka, studija i rasprava.
1893. Umro je Ljudevit Vukotinović. Sin plemićke obitelji. Školovao se u Zagrebu, Velikoj Kaniži, Szombathelyu i Požunu (Bratislavi). Pravnu službu započeo je u Križevcima, najprije kao županijski podbilježnik, zatim veliki sudac, te križevački veliki župan. Bio je oduševljeni preporoditelj i Gajev suradnik, povjerenik bana Jelačića 1848. i časnik u narodnoj gardi, član JAZU, tajnik Gospodarskog društva i urednik Gospodarskog lista, ljubitelj prirode, prirodoslovac. Pisao je pjesme i pripovijetke.
1893. Umro je Mirko Bogović. Pučku školu završio je u Križevcima, zatim se školovao u Varaždinu, Szombathelyu, Zagrebu, Požunu. Nemirne, beskompromisne naravi, postao je tragična figura hrvatske politike razapete između Beča i Pešte. Najprije je bio vatreni hrvatski preporoditelj i protivnik mađarizacije i germanizacije, da bi nakon vraćanja ustavnog poretka 1860. postao okorjeli unionist. Pisao je pjesme, pripovijesti i drame s povijesnom tematikom *Frankopan*, *Matija Gubec*, *Stjepan - posljednji ban bosanski*. Umro je u Zagrebu, osjećajući se napuštenim.
1913. U Križevcima je rođen Andre Mohorovičić, historik i teoretik arhitekture, akademik. Bio je redovni član JAZU, urednik Enciklopedije likovnih umjetnosti. Pisao je o urbanizmu Zagreba i o srednjovjekovnoj arhitekturi u Istri, na Cresu i Lošinj. Bio je počasni građanin Križevaca.
1933. U Velikom Ravnu je rođen Drago Bahun, glumac i režiser. Kao glumac važnu je ulogu ostvario u liku Petrice Kerempuha. Više godina bio je umjetnički rukovoditelj Križevačkog velikog spravišća.
1963. Umro je književnik Slavko Kolar. U Križevcima je boravio od 1911. do 1913. godine i diplomirao na Višem gospodarskom učilištu. Afirmirao se i kao agronom, no proslavio se kao književnik i pisac humorističkih i satiričkih radova.

Autor slike: Ivan Nemet